Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
EVGENIJE TANČEVA
přednesené dne 15. července 2021 [1]

Věc C-600/19

MA
proti
Ibercaja Banco, S. A.,
za účasti:
PO

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Audiencia Provincial de Zaragoza (provinční soud v Zaragoze, Španělsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 – Zásada efektivity – Řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou – Pravomoc vnitrostátního soudu posuzovat zneužívající povahu smluvních ujednání po provedení počátečního přezkumu, který neobsahuje odůvodnění – Určení posledního okamžiku, kdy je možno namítat zneužívající povahu smluvních ujednání – Zásada překážky věci pravomocně rozsouzené – Prekluze“

I. Úvod

1. Projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Audiencia Provincial de Zaragoza (provinční soud v Zaragoze, Španělsko) se týká výkladu směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách [2]. Byla podána v rámci řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, v němž spotřebitel nepodal žádné námitky a nemovitost zatížená hypotékou již byla převedena na třetí osobu.

2. Podstatou hlavní otázky vznesené v projednávané věci je to, zda čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 brání vnitrostátní právní úpravě, která na základě účinků překážky věci pravomocně rozsouzené a prekluze neumožňuje soudu v pozdějším stadiu řízení posuzovat zneužívající povahu smluvních ujednání, když tato ujednání byla předmětem počátečního přezkumu provedeného soudem z úřední povinnosti (*ex officio*), jenž není v rozhodnutí o povolení výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou výslovně zohledněn. Předkládající soud se snaží rovněž zjistit, jaký dopad by následný přezkum zneužívající povahy smluvních ujednání mohl mít na soudní rozhodnutí o nemovitosti zatížené hypotékou.

[1] – Původní jazyk: angličtina.

[2] – Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 26.

3. Projednávaná věc je Soudním dvorem posuzována souběžně se čtyřmi dalšími věcmi (C-693/19, C-725/19, C-831/19 a C-869/19), v nichž dnes přednesu svá stanoviska. Tyto věci vycházejí ze španělské, italské a rumunské žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a dotýkají se rovněž podobných a potenciálně citlivých problémů týkajících se rozsahu povinnosti vnitrostátního soudu posuzovat z úřední povinnosti zneužívající povahu smluvních ujednání v souladu s judikaturou Soudního dvora vykládající směrnici 93/13 a vztah k určitým zásadám vnitrostátního procesního práva, včetně zásady překážky věci pravomocně rozsouzené.

4. Projednávaná věc tak poskytuje Soudnímu dvoru příležitost rozvinout svou judikaturu týkající se směrnice 93/13, zejména objasnit otázky týkající se překážky věci pravomocně rozsouzené a prekluze v souvislosti se soudním přezkumem zneužívajících ujednání podle této směrnice.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

5. Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.“

6. Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 zní následovně:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

B. Španělské právo

7. Článek 136 Ley de Enjuiciamiento Civil („občanský soudní řád“), stanoví:

„U každého účastníka, který nechá uplynout lhůtu, v níž musí být uskutečněn procesní úkon, se má za to, že lhůta propadla a dotčený úkon nelze uskutečnit. Soudní tajemník vezme uplynutí lhůty na vědomí, nařídí opatření, [která je třeba přijmout], nebo uvědomí soud, aby odpovídajícím způsobem rozhodl.“

8. Článek 222 občanského soudního řádu stanoví:

„1. Překážka věci pravomocně rozsouzené, která je spojena s konečnými rozsudky bez ohledu na to, zda těmito rozsudky bylo návrhu vyhověno nebo byl návrh zamítnut, brání v souladu se zákonem následným řízením, jejichž předmět se shoduje s předmětem řízení, ve kterém tato překážka vznikla.

2. Překážka věci pravomocně rozsouzené se týká návrhových žádání vznesených v hlavní žalobě a vzájemné žalobě, jakož i otázek uvedených v čl. 408 odst. 1 a 2 tohoto zákona.

Za nové skutečnosti odlišné od důvodů, o něž se opírají výše uvedená návrhová žádání, se považují skutečnosti, k nimž došlo poté, co uplynula lhůta pro předložení vyjádření v řízení, v němž byla tato návrhová žádání vznesena.

3. Překážka věci pravomocně rozsouzené se vztahuje na účastníky řízení, v němž tato překážka vznikla, jakož i na jejich dědice a právní nástupce a také na osoby, které – ačkoliv nejsou účastníky řízení – jsou nositeli práv, o něž se opírá aktivní legitimace účastníků řízení ve smyslu ustanovení článku 11 tohoto zákona.

[…]

4. Výrok obsažený v pravomocném rozsudku, jímž bylo ukončeno řízení a který nabyl právní moci, je závazný pro soud rozhodující v pozdějším řízení, pokud předmět nového řízení na pravomocný rozsudek jakkoliv logicky navazuje, za předpokladu, že účastníky obou řízení jsou tytéž osoby, nebo pokud se na ně překážka věci pravomocně rozsouzené vztahuje na základě ustanovení zákona.“

9. Článek 552 občanského soudního řádu stanoví:

„1. Pokud má soud za to, že nejsou splněny podmínky požadované zákonem pro účely nařízení výkonu rozhodnutí, vydá usnesení o zamítnutí výkonu.

Soud i bez návrhu přezkoumá, zda ujednání obsažené v některém z exekučních titulů uvedených v čl. 557 odst. 1 může být kvalifikováno jako zneužívající. Má-li soud za to, že některé z těchto ujednání může být takto kvalifikováno, vyslechne strany do patnácti dnů. Po jejich vyslechnutí přijme ve lhůtě pěti pracovních dnů rozhodnutí podle čl. 561 odst. 1 bodu 3.“

10. Článek 557 občanského soudního řádu stanoví:

„1. Pokud je výkon nařízen na základě titulů uvedených v čl. 517 odst. 2 bodech 4, 5, 6 a 7, jakož i dalších vykonatelných dokumentů uvedených v čl. 517 odst. 2 bodě 9, může proti nim povinná osoba podat námitku při dodržení lhůty a formy stanovených v předchozím článku, pouze uplatní-li jeden z následujících důvodů:

[…]

7) titul obsahuje zneužívající ujednání.“

11. Článek 695 občanského soudního řádu stanoví:

„1. V řízeních podle této kapitoly může být námitce povinné osoby vyhověno pouze tehdy, opírá-li se o následující důvody:

[…]

4) zneužívající povaha smluvního ujednání, které je základem výkonu nebo které umožnilo určit výši vymahatelné částky.“

III. Skutkový stav, řízení a předběžné otázky

12. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že finanční instituce Ibercaja Banco, S. A. (dále jen „Ibercaja Banco“) uzavřela dne 6. května 2005 s PO a MA jakožto spotřebiteli smlouvu o úvěru ve výši 198 400 eur, splatnou do 31. května 2040, která byla zajištěna zástavním právem na rodinný dům, jehož hodnota činila přibližně 299 290 eur.

13. Úrok z úvěru byl až do 30. listopadu 2005 stanoven roční nominální sazbou ve výši 2,750 %. Po uvedeném dni pak měl být tento úrok podle článku 3a smlouvy počítán variabilní sazbou, přičemž minimální rozdíl, který se měl uplatnit na sazbu, nemohl být nižší než 0,5 % (dále jen „ujednání o minimálním úroku“). Podle článku 6 uvedené smlouvy byl úrok z prodlení stanoven s roční nominální sazbou 19 %. Kromě toho článek 6a smlouvy stanovil, že Ibercaja Banco může požadovat celou částku úvěru v případě prodlení se zaplacením jakékoli dlužné částky (dále jen „ujednání o předčasné splatnosti úvěru“).

14. Dne 30. prosince 2014 podala Ibercaja Banco proti PO a MA návrh na výkon rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, neboť PO a MA neuhradili od 31. května 2014 do 31. října 2014 pět měsíčních splátek úvěru. Banka požadovala zaplacení částky 164 676,53 eura, která odpovídala jistině a úroku, jež se staly splatnými a nebyly zaplaceny do 5. listopadu 2014, a dále částky 49 402 eur, vypočtené předběžně, aniž tím byla dotčena následná úprava úroku z prodlení v roční nominální sazbě ve výši 12 % od uzavření účtu dne 5. listopadu 2014 až do úplného zaplacení.

15. Dne 26. ledna 2015 bylo proti PO a MA vydáno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, kterým byli vyzváni k zaplacení a byla jim poskytnuta lhůta 10 dní k podání námitky proti výkonu rozhodnutí. Téhož dne vydala soudní úřednice rozhodnutí, kterým vyzvala katastr nemovitostí, aby předložil list vlastnictví a osvědčení o jiných věcných právech k nemovitosti, jakož i osvědčení o existenci zástavního práva ve prospěch Ibercaja Banco. PO ani MA nepodali proti výkonu rozhodnutí žádné námitky.

16. Po oznámení úmrtí PO dopisem ze dne 14. prosince 2015 se účastníky řízení stali na základě usnesení ze dne 9. června 2016 SP a JK jako potenciální zákonní dědicové.

17. Po dražbě, v níž nebyly podány žádné nabídky, byla hypotékou zatížená nemovitost přiklepnuta Ibercaja Banco za částku ve výši 179 574 eur, přičemž Ibercaja Banco tuto nemovitost převedla na společnost Residencial Murillo, S. A., která předložila potvrzení o zaplacení uvedené částky.

18. Dne 25. října 2016 podala Ibercaja Banco návrh na náhradu nákladů řízení vyčíslených na 2 888,19 eura, společně s úrokem vypočítaným ve výši 32 538,28 eur, přičemž uplatnila sazbu ve výši 12 % stanovenou v Ley 1/2013, de 14 de mayo, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (zákon č. 1/2013 ze dne 14. května 2013 o opatřeních na posílení ochrany hypotečních dlužníků, restrukturalizaci dluhu a sociálním bydlení; dále jen „zákon 1/2013“)[3]. Povinné osoby, proti nimž byl výkon rozhodnutí veden, byly o tomto návrhu informovány. Usnesením ze dne 13. prosince 2016 byl odhad nákladů řízení v uvedené výši schválen.

[3] – BOE č. 116, 15. května 2013, s. 36373.

19. Dne 9. listopadu 2016 podala MA námitku proti vyčíslení úroků z důvodu zneužívající povahy článků 3a a 6 smlouvy, jež se týkaly ujednání o minimálním úroku a úroku z prodlení.

20. Usnesením ze dne 8. března 2017 se Juzgado de Primera Instancia No 2 de Zaragoza (soud prvního stupně č. 2 v Zaragoze, Španělsko; dále jen „soud prvního stupně“) na základě zjištění, že ujednání o předčasné splatnosti úvěru v článku 6a smlouvy by mohlo být zneužívajícím ujednáním, rozhodl zkoumat případnou zneužívající povahu ustanovení smlouvy, na jejímž základě byl exekuční titul vydán. Účastníci řízení byli vyzváni, aby se k této otázce a případnému přerušení řízení vyjádřili. Ibercaja Banco podala proti přerušení řízení námitky a mimo jiné tvrdila, že v tomto stadiu řízení nelze prohlásit smluvní ujednání za zneužívající, jelikož došlo k převodu dotčeného majetku a schválení vyčíslení nákladů řízení.

21. Usnesením ze dne 19. dubna 2017 soud prvního stupně přerušil řízení do doby, než bude rozhodnuto o žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podané Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko; dále jen „Nejvyšší soud“), která se týkala předčasné splatnosti úvěru a úroku z prodlení. Ibercaja Banco podala proti tomuto usnesení odvolání a Audiencia Provincial de Zaragoza (provinční soud v Zaragoze, Španělsko, dále jen „provinční soud“) toto přerušení zrušil a nařídil pokračovat v řízení.

22. Usnesením ze dne 20. listopadu 2017 dospěl soud prvního stupně k závěru, že ujednání o předčasné splatnosti úvěru v článku 6a smlouvy má zneužívající povahu, a výkon rozhodnutí byl přerušen. Ibercaja Banco podala proti tomuto usnesení odvolání, se kterým MA nesouhlasila.

23. Usnesením ze dne 28. března 2018 provinční soud toto usnesení zrušil a nařídil pokračovat v řízení, jelikož nelze přezkoumat zneužívající povahu určitých ujednání, když účinky smlouvy již nastaly a zástava již byla realizována, aniž spotřebitel svá práva uplatnil, a vlastnické právo bylo převedeno, což musí být vzhledem k zásadě právní jistoty v již vzniklých vlastnických vztazích respektováno.

24. Usnesením ze dne 31. července 2018 soud prvního stupně zamítl námitku MA proti vyčíslení úroků, které schválil ve výši 32 389,89 eur, jelikož řízení bylo zahájeno po nabytí účinnosti zákona 1/2013 a nebyla vznesena žádná námitka, takže vzhledem k překážce věci pravomocně rozsouzené již nebylo možno posuzovat případnou zneužívající povahu dotčených ujednání.

25. MA podala proti tomuto usnesení odvolání k provinčnímu soudu, se kterým Ibercaja Banco nesouhlasila.

26. Předkládající soud vysvětluje, že ve vnitrostátním právu existuje rozdíl mezi nalézacím řízením, jehož předmětem je vymezení práv mezi účastníky řízení, a vykonávacím řízením, které je vedeno na základě exekučního titulu, včetně smluv zakládajících povinnost dlužníka poskytnout věřiteli peněžité plnění, které je splatné, vymahatelné a vyčíslené. V tomto kontextu se překážka věci pravomocně rozsouzené uplatní nejen na rozhodnutí ve věci samé, ale též na otázky, které mohly být vzneseny, ale nebyly, což představuje účinek prekluze. Konkrétně vnitrostátní právo stanoví, že v rámci obecného řízení o výkonu rozhodnutí podle čl. 557 odst. 1 bodu 7 občanského soudního řádu, jakož i ve zvláštním řízení o výkonu exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou podle čl. 695 odst. 1 bodu 4 občanského soudního řádu, může spotřebitel vznést námitku, kterou uplatní zneužívající povahu ustanovení smlouvy, která je základem exekučního titulu, a že podle čl. 552 odst. 1 občanského soudního řádu má vnitrostátní soud, u něhož je vedeno řízení o výkonu rozhodnutí, povinnost provést i bez návrhu počáteční přezkum zneužívající povahy těchto ustanovení před vydáním tohoto usnesení. Součástí

tohoto počátečního přezkumu je i negativní posouzení, jehož výsledkem je, že pouze ujednání, která soud považuje za zneužívající, jsou zohledněna a je ve vztahu k nim zahájeno řízení *inter partes*, vedoucí k vydání rozhodnutí o zneužívající povaze těchto ujednání. Ve vztahu k ostatním ujednáním, která úspěšně prošla počátečním přezkumem, soudy neuvádějí žádné odůvodnění, takže není žádným rozhodnutím výslovně konstatováno, že jsou tato ujednání platná, ačkoli počáteční přezkum implicitní uznání platnosti představuje, což nastalo i v projednávané věci.

27. Předkládající soud má pochybnosti o tom, zda je vnitrostátní právní úprava týkající se překážky věci pravomocně rozsouzené a prekluze ve vztahu k rozsahu negativního přezkumu zneužívajících ujednání v rámci exekučního řízení slučitelná s požadavky směrnice 93/13, a zejména s pravidlem, podle kterého zneužívající ujednání nejsou pro spotřebitele závazná, stanoveného v čl. 6 odst. 1 této směrnice, jak je toto ustanovení vykládáno judikaturou Soudního dvora [4]. V tomto ohledu předkládající soud uvádí, že podle judikatury Nejvyššího soudu platí [5], že v případě uplynutí lhůty pro podání námitky proti výkonu rozhodnutí se na námitky týkající se zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách uplatní účinky překážky věci pravomocně rozsouzené a prekluze. Vzhledem k tomu, že judikatura Soudního dvora prekluzi připouští, pokud spotřebitel jako povinný nevznese v rámci vykonávacího řízení námitku, se předkládající soud táže, zda zásada efektivity vede k tomu, že v řízení dochází ke koncentraci, která brání tomu, aby jak dlužník, tak soud z úřední povinnosti, mohli znovu posuzovat již posuzované, nebo namítat skutečnosti, které mohly být namítány a namítány nebyly.

28. Předkládající soud dále uvádí, že existují určité pochybnosti, pokud jde o určení posledního okamžiku, kdy může být buď z úřední povinnosti, nebo na návrh účastníka řízení posouzena zneužívající povaha ujednání z hlediska směrnice 93/13. Podle vnitrostátního práva je totiž účelem zvláštního řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou realizace této věcné zástavy k uspokojení pohledávky věřitele, přičemž účinky této realizace nastávají, jakmile je prostřednictvím veřejné dražby nemovitost zatížená hypotékou převedena na třetí osobu. Předkládající soud uvádí, že s ohledem na judikaturu Soudního dvora [6] platí, že jakmile se již nelze domáhat vydání věci, nemůže soud posuzovat, zda smlouva o hypotečním úvěru obsahuje zneužívající ujednání, zatímco podle judikatury Tribunal Constitucional (Ústavní soud, Španělsko, dále jen „Ústavní soud“) [7] dochází k prekluzi pouze tehdy, pokud dlužník výslovně namítl zneužívající povahu ujednání nebo pokud se jí soud zabýval v rámci přezkumu z úřední povinnosti. Předkládající soud si tedy klade otázku, zda je možné i poté, co došlo k převodu nemovitosti, ale před tím, než povinný nemovitost vyklidí, namítat tuto zneužívající povahu, což by mohlo vést dokonce k neplatnosti celého vykonávacího řízení.

29. Za těchto okolností se Audiencia Provincial de Zaragoza (provinční soud v Zaragoze) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je se zásadou efektivity stanovenou v čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS, jak ji vykládá Soudní dvůr Evropské unie, slučitelná vnitrostátní právní úprava, z níž vyplývá, že pokud určité zneužívající ujednání nebylo zrušeno v rámci počátečního soudního přezkumu z úřední povinnosti při nařízení výkonu exekučního titulu [negativní kontrola platnosti ujednání], brání tento přezkum tomu, aby je později tentýž soud mohl posoudit z úřední

[4] – Předkládající soud zmiňuje rozsudky ze dne 29. října 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731), a ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

[5] – Předkládající soud zmiňuje zejména rozsudky ze dne 27. září 2017 (č. 526/2017) a ze dne 13. listopadu 2018 (č. 628/2018).

[6] – Předkládající soud zmiňuje rozsudky ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164), a ze dne 7. prosince 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945).

[7] – Předkládající soud zmiňuje rozsudek ze dne 28. února 2019 (č. 31/2019).

povinnosti, pokud již od počátku existovaly informace o právním a skutkovém stavu, přestože v rámci tohoto počátečního přezkumu nebyla ve výroku ani v odůvodnění nijak vyjádřena úvaha k platnosti ujednání?

2) Může povinný v případě, kdy již existují informace o právním a skutkovém stavu, jež vymezují zneužívající povahu ujednání ve spotřebitelské smlouvě, a kdy tuto povahu nenamítá v incidenčním řízení o námitce stanoveném pro tyto účely zákonem, po rozhodnutí o této incidenční námitce znovu zahájit nové incidenční řízení za účelem vyjasnění zneužívající povahy dalšího nebo dalších ujednání, když ji mohl namítat již na počátku v řádném postupu určeném zákonem? Stručně řečeno, dochází k prekluzi, která spotřebiteli brání v možnosti znovu namítnout zneužívající povahu jiného ujednání v tomtéž vykonávacím řízení, a dokonce i v pozdějším nalézacím řízení?

3) Bude-li posouzen jako slučitelný se směrnicí 93/13 závěr, že účastník není oprávněn k zahájení druhého nebo dalšího incidenčního řízení k posouzení zneužívající povahy ujednání, kterou mohl namítat již dříve, protože nezbytné informace o právním a skutkovém stavu již existovaly, může taková okolnost odůvodnit postup, v kterém by soud, vědom si této zneužívající povahy, mohl využít svého oprávnění a provést přezkum z úřední povinnosti?

4) V případě udělení příklepu a vydražení nemovitosti, případně ve prospěch samotného věřitele, a poté, co došlo k převodu vlastnictví nemovitosti poskytnuté jako zástava, která již byla realizována, je s unijním právem slučitelný výklad, podle kterého poté, co byl proces ukončen a bylo dosaženo jím sledovaného cíle, to znamená realizace zástavy, je možné, aby dlužník podával nové incidenční námitky za účelem určení neplatnosti některého zneužívajícího ujednání s dopadem na vykonávací řízení, nebo je možné, aby po ukončení převodu vlastnictví, který může být ve prospěch věřitele a který byl zapsán do katastru nemovitostí, soud provedl přezkum z úřední povinnosti, který povede ke zrušení celého vykonávacího řízení nebo ovlivní částky zajištěné hypotékou, takže mohou být dotčeny podmínky, za kterých byly činěny nabídky?“

30. Písemná vyjádření předložily Soudnímu dvoru španělská a italská vláda, jakož i Komise.

31. Tato věc byla projednána společně s věcí C-869/19 na společném jednání, které se konalo dne 26. dubna 2021 a na němž přednesly svá ústní vyjádření Ibercaja Banco, španělská a italská vláda, jakož i Komise.

IV. Shrnutí vyjádření účastníků řízení

32. Ibercaja Banco tvrdí, že na základě rozsudku ze dne 7. prosince 2017 ve věci Banco Santander [8] je na čtvrtou otázku nutno odpovědět v tom smyslu, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 se nepoužije na vnitrostátní řízení, v němž již došlo k výkonu hypotečního zástavního práva, nemovitost byla prodána a došlo k přechodu k ní se vztahujících věcných práv na třetí osobu. Tvrdí, že není nezbytné odpovídat na první tři otázky a v každém případě, pokud jde o druhou otázku, čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví lhůty, v nichž musí spotřebitelé uplatnit námitku zneužívající povahy smluvních ujednání, pokud jsou tato pravidla v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity, jako je tomu v projednávané věci.

[8] – C-598/15, EU:C:2017:945 (dále jen „rozsudek ve věci Banco Santander“).

33. Ibercaja Banco tvrdí, že pokud jde o první a třetí otázku, čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vykládaný ve světle zásad rovnocennosti a efektivity nebrání vnitrostátnímu režimu, který ukládá soudu povinnost provést negativní přezkum zneužívající povahy smluvních ujednání z úřední povinnosti a který mu následně brání v provádění dalšího přezkumu týchž ujednání, pokud neexistují nové skutkové nebo právní okolnosti. Podle názoru Ibercaja Banco jde uložení povinnosti soudu odůvodnit rozhodnutí, pokud dotčená ujednání nejsou zneužívající, nad rámec toho, co vyžaduje zásada efektivity. Dodává, že je v rozporu s překážkou věci pravomocně rozsouzené a s institutem prekluze, pokud je spotřebiteli, který se nedovolal zneužívající povahy smluvních ujednání ve vykonávacím řízení, dovoleno, aby zahájil další nalézací řízení na totožném základě.

34. Španělská vláda přeformulovala uvedené čtyři předběžné otázky do tří otázek. Zaprvé články 6 a 7 směrnice 93/13 nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví možnost soudního přezkumu z úřední povinnosti a podání námitky spotřebitelem v řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, a neumožňuje proto přezkum zneužívajících ujednání i poté, co došlo k vydání rozhodnutí, kterým je vlastnické právo převedeno na třetí osobu. Dovolává se rozsudku ve věci Banco Santander [9] a skutečnosti, že takové rozšíření rámce přezkumu z úřední povinnosti by mělo negativní důsledky pro třetí osoby a představovalo by ohrožení právní jistoty. Zadruhé články 6 a 7 směrnice 93/13 nebrání vnitrostátní právní úpravě, která nepřipouští provedení přezkumu zneužívající povahy, jakmile je vydáno rozhodnutí zakládající překážku věci pravomocně rozsouzené, všechny lhůty stanovené pro přezkum z úřední povinnosti nebo na návrh spotřebitele uplynuly a dotčené skutkové a právní okolnosti existovaly již v okamžiku, kdy spotřebitel mohl návrh na takový přezkum podat a soud měl takový přezkum provést. Projednávaná věc se liší od rozsudku vydaného dne 26. ledna 2017 ve věci Banco Primus [10] a překážka věci pravomocně rozsouzené a prekluze brání přezkoumávání zneužívající povahy *ad infinitum*, které není odůvodněno směrnicí 93/13.

35. Španělská vláda zatřetí tvrdí, že článek 7 směrnice 93/13 nebrání vnitrostátní praxi, na základě které soud, který provádí přezkum z úřední povinnosti, na něj výslovně odkáže jedině v případě, kdy má za to, že určité ujednání by mohlo být považováno za zneužívající, za podmínky, že je zaručen úplný soudní přezkum. Jak španělská vláda zdůraznila na jednání, směrnice 93/13 neukládá soudu, aby uvedl výslovné odůvodnění, a s ohledem na skutečnost, že úplný přezkum zaručen je, nemůže se spotřebitel dovolávat zneužívající povahy určitého ujednání v rámci pozdějšího nalézacího řízení.

36. Italská vláda nezaujala k první předběžné otázce žádné stanovisko. Pokud jde o druhou a třetí otázku, které je třeba posuzovat společně, pak podle názoru italské vlády z rozsudku ve věci Banco Primus [11] vyplývá, že v rozsahu, v jakém dané rozhodnutí založilo překážku věci pravomocně rozsouzené, se ani soud, ani spotřebitel nemohou dovolávat zneužívající povahy ujednání, jestliže se jí mohli dovolat dříve. Pokud jde o čtvrtou otázku, pak na základě rozsudku ve věci Banco Santander [12] se nelze dovolávat smlouvy za účelem zabránění uznání vlastnických práv vlastníka nemovitosti zatížené hypotékou. Jak italská vláda zdůraznila na jednání, čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 se použije v mezích stanovených vnitrostátními právními řády, což předpokládá soulad s vnitrostátními pravidly týkajícími se zejména překážky věci pravomocně rozsouzené.

[9] – Rozsudek ze dne 7. prosince 2017 (C-598/15, EU:C:2017:945).

[10] – C-421/14, EU:C:2017:60 (dále jen „rozsudek ve věci Banco Primus“).

[11] – Rozsudek ze dne 26. ledna 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60).

[12] – Rozsudek ze dne 7. prosince 2017 (C-598/15, EU:C:2017:945).

37. Komise má za to, že je třeba na první tři otázky odpovědět společně v tom smyslu, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládané ve světle zásady efektivity brání vnitrostátní právní úpravě, která prostřednictvím prekluze stanoví určitý okamžik v rámci řízení, po jehož uplynutí již spotřebitel nemůže namítat zneužívající povahu smluvních ujednání, pokud přezkum provedený soudem z úřední povinnosti v dřívějším stadiu nebyl doložen nebo odůvodněn. Jak Komise uvedla na jednání, čistě implicitní přezkum je nedostatečný k zajištění účinnosti směrnice 93/13, neboť není zaručeno, že byl tento přezkum proveden, a spotřebitel nebude schopen pochopit důvody tohoto rozhodnutí či se účinně bránit výkonu rozhodnutí; rovněž platí, že ani odvolací soud nebude moci rozhodnout.

38. Komise tvrdí, že pokud jde o čtvrtou otázku, čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládané ve světle zásady efektivity nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou zakládá překážku věci pravomocně rozsouzené, jakmile povinný nemovitost vyklidí, a naopak tato ustanovení brání vnitrostátní právní úpravě, která neumožňuje spotřebitelům, jejichž majetek je předmětem řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, uplatnit svá práva v pozdějším nalézacím řízení o náhradu škody, což je podle všeho v souladu s judikaturou Ústavního soudu [13]. Jak Komise zdůraznila na jednání, po uskutečnění převodu majetku musí mít spotřebitelé možnost přístupu k takovému řízení, aby uplatnili svá práva vyplývající ze směrnice 93/13.

V. Analýza

39. Podstatou prvních tří otázek předkládajícího soudu, kterými je třeba se zabývat společně, je, zda čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 brání vnitrostátní právní úpravě, která v důsledku účinků překážky věci pravomocně rozsouzené a prekluze soudu neumožňuje posoudit z úřední povinnosti zneužívající povahu smluvních ujednání v rámci řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou a po uplynutí lhůty pro podání námitky spotřebiteli neumožňuje dovolat se zneužívající povahy smluvních ujednání v tomto řízení ani v pozdějším nalézacím řízení, pokud byla tato ujednání předmětem počátečního přezkumu provedeného soudem z úřední povinnosti, který nebyl v rozhodnutí o povolení výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou výslovně zohledněn.

40. Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu je, v jakém okamžiku se řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou považuje za skončené z hlediska přezkumu zneužívající povahy smluvních ujednání soudem z úřední povinnosti nebo na návrh účastníka řízení, proti němuž je výkon veden, v souladu s čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, a sice zda tento okamžik odpovídá fázi řízení, kdy došlo k výkonu hypotečního zástavního práva, nemovitost zatížená hypotékou byla prodána a došlo k přechodu vlastnických práv k této nemovitosti, nebo zda je naopak takový přezkum přípustný i po přechodu vlastnického práva k dané nemovitosti, až do okamžiku vyklizení nemovitosti povinným, což může vést ke zrušení celého řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou nebo ovlivnit podmínky, za kterých proběhla dražba dotčené nemovitosti.

41. Jak je z předkládacího rozhodnutí zjevné, tyto otázky vyplývají ze španělské procesní úpravy řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, podle níž je soud v první fázi řízení povinen posuzovat z úřední povinnosti zneužívající povahu ujednání obsažených ve smlouvě o hypotečním úvěru, která je základem exekučního titulu, a která zakotvuje institut negativního přezkumu spočívajícího v tom, že soud neuvádí v rozhodnutí

[13] – Komise zmiňuje zejména rozsudek ze dne 18. prosince 1981 (č. 41/1981) a usnesení ze dne 19. července 2011 (č. 113/2011).

o povolení výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou žádné odůvodnění ve vztahu k jakýmkoli ujednáním s výjimkou ujednání považovaných za ujednání zneužívající. Soud se tudíž nemůže zabývat zneužívající povahou ujednání v pozdější fázi řízení a spotřebitel jakožto dlužník, který nepodá ve stanovené lhůtě námitku proti výkonu rozhodnutí, již není oprávněn se této zneužívající povahy dotčených ujednání dovolávat v rámci téhož řízení nebo v rámci pozdějšího nalézacího řízení. Kromě toho právní účinky řízení nastávají v okamžiku, kdy došlo k výkonu hypotečního zástavního práva, nemovitost zatížená hypotékou byla prodána a došlo k přechodu vlastnických práv k této nemovitosti na třetí osobu, což je situace, která nastala v projednávané věci.

42. Zodpovězení těchto otázek vyžaduje nejprve posouzení judikatury Soudního dvora týkající se přezkumu zneužívajících ujednání vnitrostátním soudem z úřední povinnosti podle směrnice 93/13 (oddíl A). Poté provedu posouzení otázky použití zásad rozvinutých v této judikatuře na první tři otázky (oddíl B) a na otázku čtvrtou (oddíl C) [14].

A. Relevantní judikatura Soudního dvora týkající se přezkumu zneužívajících ujednání vnitrostátními soudy z úřední povinnosti

43. Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 ukládá členským státům, aby stanovily, že zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách nejsou pro spotřebitele závazná [15]. Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 ve spojení s jejím dvacátým čtvrtým bodem odůvodnění ukládá členským státům, aby stanovily odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách [16]. Ohledně těchto ustanovení se sice vyvinula rozsáhlá judikatura, nastíním však pouze použitelné zásady vyvozené z této judikatury týkající se existence a rozsahu povinnosti vnitrostátního soudu přezkoumávat z úřední povinnosti zneužívající povahu smluvních ujednání, které jsou pro mou analýzu v projednávané věci nejvíce relevantní.

1. Existence povinnosti vnitrostátního soudu provádět přezkum z úřední povinnosti

44. Podle ustálené judikatury platí, že systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 spočívá na myšlence, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli z hlediska vyjednávací síly i úrovně informovanosti, což ho vede k tomu, že přistoupí na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, ač nemůže ovlivnit jejich obsah [17]. K tomu, aby mohla být zajištěna směrnicí 93/13 zamýšlená ochrana, může být nerovné postavení mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem narovnáno pouze pozitivním zásahem, vnějším ve vztahu k samotným smluvním stranám [18]. Povaha a význam veřejného zájmu, od něhož se odvíjí ochrana, kterou směrnice 93/13 spotřebitelům zajišťuje, tak odůvodňují požadavek, aby měl vnitrostátní soud povinnost posuzovat zneužívající charakter smluvního

[14] – V tomto ohledu jsem toho názoru, že na rozdíl od toho, co uvádějí Ibercaja Banco a Španělské království, není dán žádný důvod pro přeformulování otázek položených předkládajícím soudem ani změnu jejich pořadí.

[15] – Viz rozsudek ze dne 27. ledna 2021, Dexia Nederland (C-229/19 a C-289/19, EU:C:2021:68, bod 57). Viz rovněž dvacátý první bod odůvodnění směrnice 93/13. Jak Soudní dvůr připustil, čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 představuje kogentní ustanovení, které směřuje k nahrazení formální rovnováhy, kterou smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhou skutečnou, která může nastolit rovnost mezi těmito smluvními stranami. Viz rozsudek ze dne 11. března 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, bod 24).

[16] – Viz rozsudek ze dne 9. července 2020, Raiffeisen Bank a BRD Groupe societé Générale (C-698/18 a C-699/18, EU:C:2020:537, bod 52).

[17] – Viz rozsudky ze dne 27. června 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, bod 25), a ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia (C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 49).

[18] – Viz rozsudky ze dne 9. listopadu 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, bod 48), a ze dne 11. března 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, bod 25).

ustanovení z úřední povinnosti, a odstraňovat tak nerovnováhu, která existuje mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu [19].

2. Rozsah povinnosti vnitrostátního soudu provádět přezkum z úřední povinnosti

45. Podle rovněž ustálené judikatury ukládá směrnice 93/13 členským státům, aby stanovily mechanismus zajišťující, aby každé smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, mohlo být přezkoumáno za účelem posouzení, zda případně nemá zneužívající povahu [20]. Soudní dvůr rovněž zdůraznil, že specifika soudního řízení vedeného podle vnitrostátního práva mezi spotřebiteli a prodávajícími nebo poskytovateli nemohou představovat okolnost, která může mít dopad na právní ochranu, které se musí spotřebitelům dostat na základě ustanovení směrnice 93/13 [21]. V tomto ohledu taková vnitrostátní řízení o výkonu rozhodnutí, jakými jsou i řízení o výkonu rozhodnutí týkajících se nemovitosti zatížené hypotékou, podléhají požadavkům plynoucím z judikatury Soudního dvora, jejichž cílem je účinná ochrana spotřebitele [22].

46. Soudní dvůr sice již v několika ohledech a s přihlédnutím k požadavkům vyplývajícím z čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vymezil způsob, jakým má vnitrostátní soud zajistit ochranu práv, která spotřebitelům vyplývají z této směrnice, to však nemění nic na tom, že při neexistenci harmonizace na úrovni Unie spadají pravidla upravující řízení použitelná při přezkumu údajně zneužívající povahy smluvního ujednání do působnosti vnitrostátních právních řádů členských států, pokud nejsou méně příznivá než ta, kterými se řídí obdobné situace ve vnitrostátním právu (zásada rovnocennosti), a pokud v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných spotřebitelům unijním právem (zásada efektivity) [23].

47. Pokud jde o zásadu efektivity, podle ustálené judikatury Soudního dvora musí být každý případ, v němž vyvstává otázka, zda vnitrostátní procesní ustanovení znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje použití unijního práva, analyzován s přihlédnutím k postavení tohoto ustanovení v řízení jako celku, k jeho průběhu a zvláštnostem, případně společně se základními zásadami vnitrostátního právního systému, jako například právem na obhajobu, zásadou právní jistoty a řádným průběhem řízení [24]. V tomto ohledu Soudní dvůr připustil, že potřeba dodržovat tuto zásadu nemůže vést až k tomu, že zcela nahradí úplnou nečinnost spotřebitele [25].

48. Soudní dvůr konkrétně rozhodl, že efektivní ochrana práv, která ze směrnice 93/13 vyplývají pro spotřebitele, může být zajištěna pouze za podmínky, že vnitrostátní procesní systém umožňuje v rámci řízení o platebním rozkazu nebo řízení o výkonu platebního rozkazu přezkum i bez návrhu případné zneužívající povahy smluvních ujednání obsažených v dotyčné smlouvě [26]. V případě, že ve stadiu výkonu platebního rozkazu není vyžadováno, aby soud i bez návrhu přezkoumal potenciálně zneužívající povahu ujednání, je tedy třeba mít za to, že vnitrostátní právní úprava může narušit efektivitu ochrany, o kterou usiluje směrnice 93/13, jestliže nevyžaduje takový přezkum ve stadiu vydání platebního rozkazu, nebo, je-li takový přezkum

19 – Viz rozsudky ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, body 31 a 32), a ze dne 4. června 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, bod 37).

20 – Viz rozsudek ze dne 3. března 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, bod 44).

21 – Viz rozsudek ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 50).

22 – Viz rozsudek ze dne 29. října 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, bod 20).

23 – Viz rozsudek ze dne 26. června 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, body 45 a 46).

24 – Viz rozsudek ze dne 22. dubna 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, bod 53).

25 – Viz rozsudek ze dne 1. října 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, bod 62).

26 – Viz rozsudek ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, bod 44).

stanoven pouze ve stadiu odporu proti vydanému platebnímu rozkazu, pokud existuje nezanedbatelné riziko, že dotčený spotřebitel požadovaný odpor nepodá [27]. Směrnice 93/13 tedy brání tomu, aby vnitrostátní právní úprava umožňovala vydání platebního rozkazu, aniž by spotřebitel měl v jakémkoliv stadiu řízení záruku, že soud přezkoumá neexistenci zneužívajících ujednání v předmětné smlouvě [28].

49. Soudní dvůr navíc uznal, že ochrana spotřebitele není absolutní a že unijní právo neukládá vnitrostátnímu soudu, aby nepoužil vnitrostátní procesní pravidla spojující s určitým rozhodnutím zejména překážku věci rozsouzené, i kdyby to umožňovalo napravit porušení ustanovení jakéhokoli druhu obsaženého v směrnici 93/13 [29]. Soudní dvůr totiž zdůraznil význam, který má jak v unijním právním řádu, tak ve vnitrostátních právních řádech zásada překážky věci pravomocně rozsouzené, a to, že za účelem zajištění jak stability práva a právních vztahů, tak řádného výkonu spravedlnosti je důležité, aby soudní rozhodnutí, která se po vyčerpání možných procesních prostředků nebo po uplynutí lhůt stanovených pro tyto procesní prostředky stala konečnými, již nemohla být zpochybněna [30]. Stejně tak platí, že stanovení přiměřených prekluzivních lhůt pro podání žaloby v zájmu právní jistoty je slučitelné s unijním právem [31]. Vnitrostátní právní předpisy však nesmí zasahovat do podstaty práva nebýt vázán ujednáním, o němž se má za to, že je zneužívající, které pro spotřebitele vyplývá z ustanovení čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 [32].

50. Například v rozsudku ze dne 29. října 2015 ve věci BBVA [33] Soudní dvůr v podstatě rozhodl, že články 6 a 7 směrnice 93/13 vykládané ve světle zásady efektivity brání přechodným pravidlům stanoveným zákonem 1/2013, ve kterých byla stanovena zvláštní lhůta jednoho měsíce k podání námitky zneužívající povahy smluvních ujednání v rámci řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, neboť existovalo značné riziko, že tato lhůta uplyne, aniž by dotčení spotřebitelé mohli účinně uplatnit svá práva ze směrnice 93/13.

51. Kromě toho v rozsudku ze dne 6. října 2009 ve věci Asturcom Telecomunicaciones [34] Soudní dvůr konkrétně rozhodl, že vnitrostátní právní úprava, která stanoví dvouměsíční lhůtu pro podání žaloby na neplatnost, po jejímž marném uplynutí se rozhodčí nález stává konečným, tedy věcí pravomocně rozsouzenou, je v souladu se zásadou efektivity, přičemž zdůraznil, že dodržování zásady efektivity nemůže vést až k tomu, že zcela nahradí úplnou nečinnost dotyčného spotřebitele, který nezahájil žádné řízení za účelem uplatnění svých práv.

52. Naproti tomu v rozsudku ze dne 18. února 2016 ve věci Finanmadrid EFC [35] Soudní dvůr rozhodl, že vnitrostátní právní úprava, která stanoví zásadu překážky věci pravomocně rozsouzené v rámci řízení o platebním rozkazu, je v rozporu se zásadou efektivity, jelikož rozhodnutí orgánu, kterým se ukončuje řízení o platebním rozkazu, nabylo právní moci, což znemožňuje přezkum zneužívající povahy smluvních ujednání ve stadiu výkonu rozhodnutí pouze z toho důvodu, že spotřebitel nepodal ve stanovené lhůtě odpor, a existovalo značné riziko, že tak spotřebitel neučiní.

27 – Viz rozsudek ze dne 20. září 2018, Danko a Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, bod 46 a bod 2 výroku).

28 – Viz rozsudek ze dne 20. září 2018, Danko a Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, bod 49).

29 – Viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 68).

30 – Viz rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, bod 46).

31 – Viz rozsudek ze dne 22. dubna 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, bod 57).

32 – Viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 71).

33 – C-8/14, EU:C:2015:731, body 27 až 42.

34 – C-40/08, EU:C:2009:615, body 34 až 48.

35 – C-49/14, EU:C:2016:98, body 45 až 55.

53. Je třeba rovněž jasně konstatovat, že v rozsudku ve věci Banco Primus [36], který se týkal námitky proti řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou podané spotřebitelem, Soudní dvůr rozhodl, že směrnice 93/13 nebrání vnitrostátní právní úpravě, která zakazuje soudu přezkoumávat z úřední povinnosti zneužívající povahu smluvních ujednání smlouvy, pokud již bylo pravomocně rozhodnuto o legalitě všech ujednání této smlouvy ve světle této směrnice rozhodnutím zakládajícím překážku věci pravomocně rozsouzené. Podle Soudního dvora však v případě jednoho nebo několika smluvních ujednání, jejichž případně zneužívající povaha nebyla zkoumána při předchozím soudním přezkumu sporné smlouvy, který byl skončen rozhodnutím zakládajícím překážku věci pravomocně rozsouzené, směrnice 93/13 vyžaduje, aby soud, u něhož spotřebitel řádně podal incidenční námitku, přezkoumal na návrh některého účastníka řízení nebo z úřední povinnosti případnou zneužívající povahu těchto ujednání, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu. V případě neexistence takového přezkumu by ochrana spotřebitele podle této směrnice byla neúplná a nedostatečná.

54. Z výše uvedené judikatury tedy vyplývá, že členské státy nejsou na základě směrnice 93/13 povinny přijmout určitý konkrétní procesní systém soudního přezkumu zneužívajících ujednání za předpokladu, že splní povinnosti, které pro ně vyplývají z unijního práva, včetně zásady rovnocennosti a efektivity, a zajistí tak, aby vnitrostátní soud provedl kontrolu týkající se zneužívající povahy jakéhokoli smluvního ujednání nezávisle na řízení. Musí existovat přezkum zneužívajících ujednání z úřední povinnosti prováděný buď prvním soudem, který v řízení rozhoduje, nebo druhým soudem, ať již budou rozhodovat ve vykonávacím řízení nebo ve věci samé, přičemž tento přezkum může zahájit spotřebitel, ledaže existuje značné riziko, že spotřebitel tento zvláštní procesní postup nevyužije, čímž eliminuje možnost soudního přezkumu zneužívajících ujednání v souladu se směrnicí 93/13.

55. Podle judikatury Soudního dvora navíc platí, že ochrana spotřebitele sice není absolutní, ale to není ani zásada překážky věci pravomocně rozsouzené. Jak dokládají výše uvedené rozsudky zmíněné v bodech 50 až 53 tohoto stanoviska, Soudní dvůr zaujímá vyvážený přístup k vzájemnému vztahu vnitrostátních pravidel týkajících se překážky věci rozsouzené a prekluze na straně jedné a požadavků směrnice 93/13 na straně druhé, přičemž dbá na to, aby tato pravidla neohrožovala systém ochrany spotřebitele touto směrnicí zavedený. Zejména platí, že rozsudek ve věci Banco Primus se sice přímo nezabývá otázkou rozsahu negativního přezkumu zneužívajících ujednání, která vyvstala v projednávané věci, nicméně důraz Soudního dvora na nezbytnost konečného posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání v rozhodnutí zakládajícím překážku věci pravomocně rozsouzené podporuje názor, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, je se směrnicí 93/13 v rozporu. Později se k tomuto rozsudku ve své analýze ještě vrátím (viz bod 62 tohoto stanoviska).

56. Předběžné otázky položené v projednávané věci je nezbytné posuzovat ve světle těchto zásad rozvinutých v rámci judikatury Soudního dvora.

B. K otázkám 1 až 3

57. Jak je již uvedeno v bodě 39 tohoto stanoviska, první tři otázky se v podstatě týkají účinků překážky věci pravomocně rozsouzené a prekluze na posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání prováděné exekučním soudem z úřední povinnosti nebo na návrh spotřebitele, která již

[36] – Viz rozsudek ze dne 26. ledna 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, body 49 až 54).

byla předmětem počátečního přezkumu provedeného soudem z úřední povinnosti, který není v rozhodnutí o povolení výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou výslovně zohledněn.

58. Úvodem je třeba uvést, že na rozdíl od argumentace předestřené Komisí, podle které se projednávaná věc týká prekluze a nikoli zásady překážky věci pravomocně rozsouzené, z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že předkládající soud má za to, že v projednávané věci jde o účinky překážky věci pravomocně rozsouzené a prekluze vyplývající z dotčené vnitrostátní právní úpravy. Podle ustálené judikatury je k výkladu a uplatňování vnitrostátního práva příslušný pouze vnitrostátní soud [37].

59. Kromě toho neexistují v projednávané věci žádné informace, které by mohly vést ke vzniku pochybností ve vztahu k zásadě rovnocennosti. Je tedy třeba posuzovat pouze to, zda je dotčená vnitrostátní právní úprava v souladu se zásadou efektivity.

60. Podle mého názoru vyplývají z judikatury Soudního dvora jasné indicie, podle nichž čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, vykládané ve světle zásady efektivity, dotčené vnitrostátní právní úpravě brání.

61. V tomto ohledu mám za to, že přezkum případné zneužívající povahy smluvních ujednání podle směrnice 93/13 musí být předmětem výslovného a dostatečně odůvodněného posouzení vnitrostátním soudem. Jak dokládají okolnosti projednávané věci, důsledkem dotčené vnitrostátní právní úpravy je to, že se má za to, že přezkum z úřední povinnosti proveden byl, ačkoli v rozhodnutí soudu není po tomto přezkumu ani stopy. Podle mého názoru a jak naznačila i Komise, pokud přezkum zneužívající povahy smluvních ujednání není v rozhodnutí o povolení výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou odůvodněn, spotřebitel nebude schopen porozumět důvodům tohoto rozhodnutí či je analyzovat, popřípadě se výkonu rozhodnutí účinně bránit. Ani vnitrostátní soud, který bude případně rozhodovat o opravném prostředku, nebude schopen vydat rozhodnutí. Soudní dvůr v tomto ohledu rozhodl, že bez účinného přezkumu případné zneužívající povahy ujednání dotyčné smlouvy nelze zaručit dodržování práv přiznaných směrnicí 93/13 [38].

62. Další podporu tohoto přístupu lze vyvodit z rozsudku ve věci Banco Primus [39]. Jak je uvedeno v bodě 53 tohoto stanoviska, Soudní dvůr konstatoval, že vnitrostátní právní úprava, která rozšířila účinky překážky věci pravomocně rozsouzené na ujednání, o kterých vnitrostátní soud nerozhodl s konečnou platností, je neslučitelná se směrnicí 93/13. Soudní dvůr tedy předpokládá, že pokud vnitrostátní soud neposuzoval zneužívající povahu dotčených konkrétních smluvních ujednání, lze jen stěží mít za to, že byla dotčena zásada překážky věci pravomocně rozsouzené [40].

63. Tento přístup se rovněž shoduje s cíli sledovanými směrnicí 93/13, jak jsou vykládány judikaturou Soudního dvora. Jak je uvedeno v bodě 44 tohoto stanoviska, povinnost vnitrostátního soudu provádět přezkum zneužívajících ujednání z úřední povinnosti je odůvodněna povahou a významem veřejného zájmu, od něhož se odvíjí ochrana, kterou směrnice

[37] – Viz rozsudek ze dne 9. července 2020, Raiffeisen Bank a BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 a C-699/18, EU:C:2020:537, bod 46).

[38] – Viz rozsudek ze dne 4. června 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, bod 35).

[39] – Viz rozsudek ze dne 26. ledna 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, body 49 až 54).

[40] – V tomto ohledu viz García-Valdecasas Dorrego, M. J., *Dialogue between the Spanish courts and the European Court of Justice regarding the judicial protection of consumers under Directive 93/13/EEC*, Association of Property and Business Registrars of Spain, 2018, s. 98 až 99.

93/13 spotřebitelům zajišťuje. Přezkum z úřední povinnosti omezený na pouhý implicitní soudní zásah by tak podle mého názoru mohl tuto povinnost vnitrostátního soudu vyplývající pro něj ze směrnice 93/13 zbavit její podstaty.

64. Je třeba dodat, že tento přístup je podle všeho v souladu s judikaturou Soudního dvora týkající se vnitrostátní právní úpravy, která provádí překážku věci pravomocně rozsouzené mimo rámec směrnice 93/13. V některých rozsudcích [41] Soudní dvůr nesouhlasil s přiznáním nadměrné ochrany pravomocným rozhodnutím prostřednictvím překážky věci pravomocně rozsouzené způsobem, který významným způsobem ztěžuje účinné uplatňování unijního práva [42]. Kromě toho v rozsudku ze dne 17. října 2018 ve věci Klohn [43] Soudní dvůr uvedl, že překážka věci pravomocně rozsouzené se týká pouze právních nároků, o nichž soud rozhodl, takže tato zásada nebrání tomu, aby se soud vyjádřil v rámci pozdějšího sporu k právním otázkám, o nichž v tomto konečném rozhodnutí rozhodnuto nebylo. Stejně tak z ustálené judikatury Soudního dvora týkající se uplatnění překážky věci pravomocně rozsouzené v unijním právu vyplývá, že se překážka věci rozsouzené váže pouze ke skutkovým a právním otázkám, které byly skutečně nebo nutně rozhodnuty předmětným soudním rozhodnutím [44].

65. S ohledem na shora uvedené je tedy třeba mít za to, že dotčená vnitrostátní právní úprava je v rozporu se zásadou efektivity, neboť znemožňuje či nadměrně ztěžuje zajištění ochrany práv přiznaných spotřebitelům směrnicí 93/13.

66. Docházím tedy k závěru, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládané ve světle zásady efektivity brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená v původním řízení.

C. K otázce 4

67. Jak již bylo uvedeno v bodě 40 tohoto stanoviska, podstatou čtvrté otázky je, zda je s čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 slučitelné, když v případě, že již došlo k výkonu hypotečního zástavního práva, nemovitost zatížená hypotékou byla prodána a došlo k přechodu vlastnických práv k této nemovitosti na třetí osobu, může vnitrostátní soud z úřední povinnosti nebo na návrh povinného, proti němuž je výkon rozhodnutí veden, přezkoumávat zneužívající povahu ujednání smlouvy o hypotečním úvěru až do okamžiku vyklizení nemovitosti tímto povinným, což může vést ke zrušení celého řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou nebo ovlivnit podmínky, za kterých proběhla dražba dotčené nemovitosti.

68. Úvodem považuji za potřebné uvést, že sdílím názor Komise, podle kterého čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládané ve světle zásady efektivity nebrání vnitrostátní právní úpravě, která neumožňuje přezkum zneužívajících ujednání vnitrostátním soudem z úřední povinnosti nebo na návrh účastníka řízení, pokud již byla vlastnická práva k nemovitosti zatížené hypotékou

[41] – Viz zejména rozsudky ze dne 3. září 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, body 29 až 32); ze dne 2. dubna 2020, CRPNPAC a Vueling Airlines (C-370/17 a C-37/18, EU:C:2020:260, body 94 až 96); a ze dne 16. července 2020, UR (Povinnost advokátů k DPH) (C-424/19, EU:C:2020:581, body 31 až 34).

[42] – Viz v tomto ohledu Turmo, A., „National *Res Judicata* in the European Union: Revisiting the Tension Between the Temptation of Effectiveness and the Acknowledgement of Domestic Procedural Law“, *Common Market Law Review*, sv. 58, 2021, s. 361–390, na s. 375.

[43] – C-167/17, EU:C:2018:833, bod 69.

[44] – Viz rozsudky ze dne 29. června 2010, Komise v. Lucembursko (C-526/08, EU:C:2010:379, bod 27), a ze dne 31. ledna 2019, Islamic Republic of Iran Shipping Lines a další v. Rada (C-225/17 P, EU:C:2019:82, bod 47).

převedena na třetí osobu, za podmínky, že spotřebitelé, jejichž nemovitost byla předmětem řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, mohou uplatnit svá práva cestou pozdějšího řízení o náhradu škody ve vztahu ke směrnici 93/13.

69. Podotýkám, že tato otázka se týká situace, kdy již smluvní vztah mezi spotřebitelem a věřitelem zanikl převodem vlastnického práva k nemovitosti zatížené hypotékou na třetí osobu. Avšak podle mého názoru a na rozdíl od toho, co tvrdí Ibercaja Banco a španělská a italská vláda, se okolnosti projednávané věci liší od okolností, které vedly k vydání rozsudku ve věci Banco Santander [45].

70. V uvedeném rozsudku [46] Soudní dvůr rozhodl, že se čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 nepoužijí na řízení zahájené vydražitelem nemovitosti na základě mimosoudního výkonu hypotečního zástavního práva k této nemovitosti, s jehož zřízením ve prospěch věřitele spotřebitel souhlasil, jehož cílem je ochrana věcných vlastnických práv zákonně nabytých uvedeným vydražitelem, pokud je uvedené řízení jednak nezávislé na právním vztahu mezi spotřebitelem a věřitelem a jednak došlo k výkonu hypotečního zástavního práva, nemovitost byla prodána a došlo k převodu k ní se vztahujících věcných práv, aniž by spotřebitel využil v tomto ohledu právem stanovených možností. Soudní dvůr zejména zdůraznil, že se dotčené řízení netýkalo výkonu hypotečního zástavního práva a nebylo založeno na smlouvě o hypotečním úvěru. Spíše se týkalo ochrany věcných práv vyplývajících z právního titulu zákonně nabytého vydražitelem. Kromě toho měl podle Soudního dvora spotřebitel možnost napadnout řízení nebo se domáhat jeho přerušení z důvodu, že smlouva obsahuje zneužívající ujednání, a soud, kterému byla věc předložena, mohl v rámci řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou provést z úřední povinnosti přezkum případně zneužívající povahy smluvních ujednání.

71. Naproti tomu projednávaná věc je zasazena do kontextu řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, které týká se právního vztahu mezi spotřebitelem a věřitelem a vychází ze smlouvy o hypotečním úvěru, konkrétně pak vyčíslení úroku z úvěru zajištěného hypotečním zástavním právem (viz bod 18 tohoto stanoviska). Je pravda, že spotřebitel jakožto povinný nepodal ve stanovené lhůtě námitku proti výkonu rozhodnutí a soud, u něhož bylo řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou vedeno, byl povinen provést z úřední povinnosti přezkum zneužívající povahy ujednání smlouvy, na jejímž základě byl exekuční titul vydán. Na základě argumentace, kterou jsem vyložil v bodech 60 až 66 tohoto stanoviska, je však nutno mít za to, že účinek překážky věci pravomocně rozsouzené a prekluze podle dotčené vnitrostátní právní úpravy nastává pouze v případě, že byl proveden výslovný a dostatečně odůvodněný přezkum údajně zneužívající povahy smluvních ujednání z úřední povinnosti v rozhodnutí vydaném soudem v dřívějším stadiu řízení, což za okolností daných ve věci v původním řízení nenastalo.

72. V tomto ohledu mám za to, že za situace, kdy v dřívějším stadiu řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou nebyl proveden výslovný a dostatečně odůvodněný přezkum z úřední povinnosti, musí mít exekuční soud možnost zajistit účinnost ochrany přiznané spotřebitelům směrnicí 93/13 tím, že zneužívající povahu smluvních ujednání přezkoumá z úřední povinnosti nebo na návrh spotřebitele. K vnitrostátní právní úpravě, která brání tomu, aby se spotřebitel dovolal zneužívající povahy smluvních ujednání a aby byla tato zneužívající povaha smluvních ujednání soudem přezkoumána po uplynutí lhůty pro podání námitky proti výkonu rozhodnutí, tak nesmí být přihlíženo. V návaznosti na shora uvedené je

[45] – Rozsudek ze dne 7. prosince 2017 (C-598/15, EU:C:2017:945).

[46] – Viz rozsudek ze dne 7. prosince 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, body 39 až 50).

nicméně nutno mít za to, že jakmile došlo k výkonu hypotečního zástavního práva, nemovitost zatížená hypotékou byla prodána a došlo k přechodu vlastnických práv k této nemovitosti na třetí osobu, soud již nemůže uplatnit z úřední povinnosti ani na návrh účastníka řízení zneužívající povahu smluvních ujednání, což by mělo za následek zrušení úkonů, jimiž se vlastnické právo převádí, a tím vznik nepříznivých důsledků pro třetí osoby a ohrožení právní jistoty v již založených vlastnických vztazích.

73. Z mého pohledu však musí být v souladu s čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, vykládanými ve světle zásady efektivity, spotřebiteli v takové situaci umožněno dovolávat se zneužívající povahy ujednání smlouvy o hypotečním úvěru v rámci samostatného pozdějšího řízení, aby mohl účinně a užitečně uplatnit svá práva na základě této směrnice, a domáhat se tak na věřiteli náhrady škody vzniklé spotřebiteli finančními důsledky plynoucími z těchto ujednání.

74. Docházím tedy k závěru, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládané ve světle zásady efektivity nebrání vnitrostátní právní úpravě, která neumožňuje přezkum zneužívajících ujednání vnitrostátním soudem z úřední povinnosti ani na návrh účastníka řízení, jakmile došlo k výkonu hypotečního zástavního práva, nemovitost zatížená hypotékou byla prodána a došlo k přechodu vlastnických práv k této nemovitosti na třetí osobu, za podmínky, že spotřebitelé, jejichž majetek byl předmětem řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, mohou svá práva uplatnit prostřednictvím pozdějšího právního řízení o náhradu škody ve vztahu k této směrnici.

VI. Závěry

75. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžné otázky položené Audiencia Provincial de Zaragoza (provinční soud v Zaragoze, Španělsko) odpověděl následovně:

„1) Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách musí být ve světle zásady efektivity vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která soudu neumožňuje posuzovat z úřední povinnosti zneužívající povahu smluvních ujednání v rámci řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou nebo spotřebiteli, který nepodal námitku proti výkonu rozhodnutí, neumožňuje dovolávat se zneužívající povahy smluvních ujednání v tomto řízení ani v pozdějším nalézacím řízení, pokud byla tato ujednání předmětem počátečního přezkumu zneužívající povahy provedeného soudem z úřední povinnosti, který nebyl výslovně a dostatečně odůvodněn z hlediska této směrnice.

2) Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách musí být ve světle zásady efektivity vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která neumožňuje soudu z úřední povinnosti ani na návrh účastníka řízení posuzovat zneužívající povahu ujednání smlouvy o hypotečním úvěru, jakmile došlo k výkonu hypotečního zástavního práva, nemovitost zatížená hypotékou byla prodána a došlo k přechodu vlastnických práv k této nemovitosti na třetí osobu, za podmínky, že spotřebitelé, jejichž majetek byl předmětem řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, mohou svá práva uplatnit prostřednictvím pozdějšího právního řízení o náhradu škody podle této směrnice.“